

## **ИНФОРМАЦИЈА**

### **Во врска со практичната примена на законските одредби за заштита на децата од алкохол и цигари**

Народниот правобранител како орган надлежен за заштита на правата на децата, покрај работата по поединечни претставки, согласно член 29 од Законот за народниот правобранител, во рамките на својата надлежност ги следи и состојбите во однос на обезбедувањето почитување и заштита на уставните и законските права на децата.

Со цел да се обезбеди заштита на децата од алкохол и цигари во законската регулатива се забранува рекламирање на цигари и алкохол, се забранува служење алкохол на малолетници, а се забранува и продажба на цигари и алкохол на деца во малопродажната мрежа.

Според сознанијата на Народниот правобранител пред се добиени од самите деца, особено од децата членови на Одборот на деца при Народниот правобранител, овие законски забрани се уште не се почитуваат доследно од сите субјекти, а и преку средствата за јавно информирање често се пласираат информации дека децата се почесто конзумираат алкохол, пушат цигари и што е најбитно во поголем број угостителски објекти, односно продавници децата можат да бидат послужени со алкохол, односно им се продаваат алкохол и цигари.

Поради тоа, Народниот правобранител оцени дека е потребно утврдување на фактичката состојба во поглед на практично преземените мерки за спроведување на наведените законски забрани.

Со оглед на тоа што Народниот правобранител согласно законските овластувања не е во можност самостојно да го истражи овој проблем, од Министерството за економија - Државен пазарен инспекторат и од Министерството за внатрешни работи како надлежни органи побара да се достават информации:

- за нивните сознанија во врска со почитувањето на наведените законски забрани, односно дали доследно се почитува забраната за служење алкохол на децата и забраната за продавање алкохол и цигари на деца;
- какви и во колку случаи досега се преземени мерки спрема субјектите што не ги почитувале овие законски забрани;
- каква е ефикасноста од преземените мерки;
- на какви тешкотии наидуваат при преземањето на мерките;
- дали се планираат конкретни акции и мерки што би се спровеле во блиска иднина во врска со наведениот проблем.

Државниот пазарен инспекторат, како и по барање од претходната и оваа година достави само декларативен одговор без конкретни податоци и информации за практично преземените мерки во врска со наведените законски забрани.

Имено, Државниот пазарен инспекторат повторно ги цитираше законските одредби за забрана за: точење алкохол на деца, продажба на алкохол и цигари на деца и за рекламирање на овие производи на места достапни до децата за да се заштитат децата од злоупотреба на нивната лекомисленост и недостаток на искуство. Исто така, Државниот пазарен инспекторат во одговорот наведе дека во рамките на овластувањата врши контроли и доколку утврди неправилности презема мерки, меѓутоа не се наведени поконкретни податоци колку често се вршат такви контроли, колку мерки се изречени, дали контролите се вршат по сопствена иницијатива или по пријава, дали има ефект од изречените мерки и дали при контролите се јавуваат проблеми во утврдувањето на фактичката состојба и во изрекувањето на мерките.

Со цел да се добијат поконкретни податоци Народниот правобранител разговараше со директорот на Државниот пазарен инспекторат кој информира дека во врска со продажбата на алкохол и цигари во малопродажната мрежа не се вршат контроли, ниту има објективни можности за спроведување такви контроли бидејќи инспекторите не можат постојано да следат што се случува во продавниците и да утврдуваат дали се продаваат цигари и алкохол на малолетници. Според директорот, за примената на овие законски забрани не се спроведени никакви контроли, не се поднесени пријави и досега не се преземени никакви мерки.

Од наведеното Народниот правобранител заклучи дека овие законски забрани во практиката никој не ги контролира, односно дека за оваа проблематика спроведувањето на законските одредби е оставено на свеста и одговорноста на трговците.

Во однос на точењето алкохол во угостителските објекти, директорот на Државниот пазарен инспекторат истакна дека контроли се вршат заедно со полицијата, но дека во утврдувањето на степенот на почитување на оваа забрана постојат многу тешкотии, односно без лабораториски и други анализи не може да се утврди и да се докаже дали малолетникот е послужен со алкохол и дали алкохолот го испил во одреден угостителски објект. Оттаму и за почитувањето на овие забрани не може да се обезбедат цврсти докази кои би биле основ за изрекување некаква мерка или за покренување соодветна постапка. Сепак беше истакнато и дека се покренати неколку постапки и изречени мерки, покрај другото, и за точење алкохол на деца во угостителски објекти.

Податоците и одговорите добиени од Министерството за внатрешни работи се поконкретни и изразени во бројки.

Така, според Министерството за внатрешни работи во текот на единаесет месеци во 2007 година биле извршени повеќе контроли на угостителски објекти на целата територија на Републиката, особено во врска со точењето алкохол на деца и млади. Контролите се спроведени од униформирани полицајци во соработка со службени лица од крим-техника и со инспектори по малолетничка деликвенција.

Во рамките на овие контроли на пример во Охрид биле откриени 10 дела, во Делчево 5, во Скопје 4, по две дела во Кавадарци и Струга и по едно дело во

Битола, Штип и Неготино. (Народниот правобранител се прашува дали е ова реална слика за точењето алкохол на малолетници во угостителски објекти)

Понатаму, според информациите добиени од Министерството за внатрешни работи во 13 случаи биле покренати прекршочни постапки за служење алкохол на деца, а против 12 сопственици била поведена прекршочна постапка. По извршените измени на Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, служењето алкохол на пијани лица и на малолетници е укинато како прекршок и во моментот останува само кривичното гонење за точење алкохол на малолетници, но не е наведено дали во меѓувреме се покренати кривични постапки за точење алкохол на деца.

Во врска со откривањето на овие дела, Министерството за внатрешни работи во практиката се среќава со повеќе проблеми при докажувањето.

Имено, при спроведување на контролите во случаите кога постои сомнение дека се точи алкохол на малолетници во одредени угостителски објекти се спроведува сложена процедура за докажување, во која се вклучуваат стручни лица од Одделот за криминалистичка техника и инспектори по малолетничка деликвенција кои на самото место фотографираат, утврдуваат присуство на алкохол и утврдуваат кој од вработените ги послужил малолетниците со алкохол. Успешноста на ваквите активности во голема мерка зависи од степенот на соработката на малолетните лица и нивните родители кои задолжително се вклучуваат во постапката.

Што се однесува до продажбата на алкохол и цигари на деца во малопродажната мрежа и Министерството за внатрешни работи наведува дека нема објективни можности за докажување на овие дела, пред се заради тоа што најчесто полнолетни лица им купуваат пијалоци на децата или децата сами купуваат пијалоци, но со лични карти од полнолетни лица. Според тоа и полицијата во врска со овие законски забрани очигледно во практика не презема никакви мерки што значи непочитувањето на овие законски забрани практично не се казнува т.е. спрема лицата што не ги почитуваат овие законски забрани никој не презема мерки.

Од изнесеното недвосмислено произлегува дека иако постојат законски забрани за точење алкохол и за продажба на алкохол и цигари на деца во практиката, поради објективни или субјективни причини, децата не се заштитени од овие пороци кои го уништуваат нивното здравје.

Исто така според информациите пласирани во јавноста се повеќе се зголемува бројот на деца што конзумираат алкохол (со што започнуваат од помала возраст) и се повеќе деца пушат цигари, но општеството останува немоќно да ги заштити децата од алкохолот и цигарите и покрај законските решенија и предвидените законски мерки против сите лица кои не ги почитуваат овие законски забрани.

Со оглед на тоа што сите ние како поедници, како родители, како службеници, установите и институциите, односно државата во целина сме должни да ги заштитиме децата од разни злоупотреби и да им обезбедиме нормален и здрав психофизички развој неопходно е да се изнајдат соодветни, ефикасни и лесно применливи начини и методи за заштита на децата од употреба на алкохол и цигари, како и за откривање и казнување на лицата што им овозможуваат на

децата употреба на алкохол и цигари, за која цел треба да се преземаат и превентивни мерки и да се спроведуват кампањи за подигање на свеста кај сите граѓани, кај децата, родителите, службените лица, односно сите да станат свесни дека мора да водат сметка за најдобриот интерес на децата наместо во борбата за профит и заработка децата да ги занемаруваат, користат и злоупотребуваат.

Од тие причини, Народниот правобранител апелира до сите субјекти, меѓу кои и до децата, до родителите, а особено до надлежните органи задолжени за заштита на правата на децата и за казнување на прекршителите на правата на децата да се изнаоѓаат начини и методи за брза, благовремена и ефикасна заштита на децата, водејќи пред сè сметка за нивниот најдобар интерес, кој треба да е главен патоказ за сите мерки што се преземаат во однос на децата, односно во однос на заштитата на правата и интересите на децата.